

ЗАСОБИ НЕВВІЧЛИВОСТІ В СУЧАСНОМУ ПРОЗОВОМУ ДИСКУРСІ

У статті розглянуто засоби невічливості в сучасній українській літературі, доведено, що використання ненормативної лексики дає авторові необмежену волю до створення нових емоційно наповнених слів. З'ясовано, що використання антиетикетних форм спілкування не завжди є вмотивованим і подекуди використовується заради епатажу.

Ключові слова: засоби невічливості, антиетикетне спілкування, обценна лексика, пейоративізм.

Актуальність статті зумовлена необхідністю розширення наукового пізнання про внутрішню організацію й особливості антиетикетних форм спілкування в сучасному прозовому дискурсі, що сприятиме глибшому розумінню способу мислення письменників і репрезентації авторського «я».

Метою статті є з'ясування засобів невічливості в сучасному прозовому дискурсі.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань:** 1) визначити характерні особливості невічливості в українській мові; 2) схарактеризувати форми антиетикетного спілкування; 3) проаналізувати засоби невічливості в сучасному українському прозовому дискурсі.

У своїх роботах антиетикетні форми спілкування досліджували Ф.Бацевич, О.Леонтьєв, Я.Радевич-Винницький, с. Форманова, В.Хорошилова, П. Браун, Д.Бусфілд, с. Левінсон, Дж.Остін та ін. Ненормативна лексика, вживання якої в українській художній літературі ще донедавна входило до розряду табу, активно функціонує у багатьох жанрах світової літератури. Сприймання критиками такого феномена досить неоднозначне – від схвального до вкрай негативного. Для зарубіжних філологів тема пейоризації літературної мови втратила академічну новизну, втім є часто обговорюваною і досліджуваною. Численні етимологічні розвідки про ненормативні лексичні одиниці належать російським лінгвістам (В. Мокієнку, О. Плущер-Сарно, Б. Успенському), які зробили спроби їхнього лексикографічного впорядкування. Для вітчизняних дослідників вона належить до низки делікатних, можливо, навіть не вартих академічної уваги, проблем. Свідчення тому – чимало несхвальних, здебільшого негативно критичних зауважень у бік тих авторів, які її вживають у своїх творах, та тих дослідників, які намагаються встановити межі нормативності й класифікувати цей лексичний пласт. Як зазначала С. Форманова «стилістика художнього мовлення завжди привертає увагу з боку дослідників, оскільки сприяє розвитку творчого слова, збагачує індивідуальний стиль автора і свідчить про його ставлення до мови» [10, с. 215]. Ігнорування цих властивостей спотворює уявлення про мову, перешкоджає правильному розумінню

її складної структури. Стилiстичнi можливостi художнього мовлення активно розвиваються i поширюються, часто переростають в яскравi стилiстичнi вислови, крилатi формули, якi характеризують стиль письменника i мовлення його персонажiв [Там само].

Друга половина минулого столiття позначилася певною лiбералiзацiєю мови. Апогей процесу, який називають вульгаризацiєю чи експансiєю ненормативної лексики, припадає на початок дев'яностих. В. Мокiєнко охрестив цей перiод «матизацiєю всiєї краiни» [7, с. 10], яка розвивалася з надзвичайною швидкiстю, а соцiокультурний ефект вiд цього процесу назвав «соцiальною хворобою» [7, с. 231]. Таке культурне розкрiпачення стало наслiдком полiтики гласностi. Саме вона привела до тiєї соцiальної розкутостi, яка «пiдштовхнула до розкутостi мовної, у результатi чого за час перебудови i пiсля неї вульгаризми потоком хлинули на сторiнки друку» [Там само, с. 202]. Якщо в перших творах, у яких з'являлася ненормативна лексика, йшлося про порушення соцiокультурних заборон чи навіть офiцiйних, то в останнi роки табу на вживання ненормативної лексики перейшло з соцiокультурного на iнший рiвень – iндивiдуальний, вiдбулася змiна «зовнiшнього цензора» на «внутрiшнього», тобто цензора в собi. Автор тепер сам для себе встановлює межi дозволеного друкованого слова.

Ненормативна лексика стала невидiмним елементом творчостi багатьох письменникiв-постмодернiстiв. На тлi зниженої лексики гострiше відчувається iронiя Ю. Андруховича, метафоричнiсть О. Забужко, сарказм С. Жадана, аморальнiсть Л. Дереша, вiдвертiсть I. Карпи. Писане слово, яке оцiнили читачi й критики, дає можливiсть говорити про статус письменника. I цiкавим є той факт, що ненормативна лексика, яка присутня у творчостi багатьох сучасних авторiв, причетна до його формування. Саме зумисна деконструкцiя канону сучасної української художньої лiтератури диктує статус його авторам. Сакральне профанується не тiльки через порушення мовних чи комунiкативних табу, а й через порушення тематичних табу. Легiтимiзацiя культури андеграунду, iнтимнiсть людських стосункiв, девiантна поведiнка сучасної молодi, свiт наркоманiї – це лише кiлька тем, про якi не можна було писати «зсередини». У лiтературi радянської доби завжди було бiльше табу, нiж дозволених тем. Тому лiбералiзацiя лiтературної мови привела до безповоротної руйнацiї штучних культурних цiнностей, переосмислення реальностi i її текстуального вираження крiзь призму iмпресiонiстичного чи експресивного свiтосприйняття. З погляду суспiльства ненормативна лексика є ще одним свiдченням розширення аративної свободи автора та наочною демонстрацiєю свободи слова, жага якої певною мiрою спричинилася до такої масової появи ненормативних мовленнєвих конструктiв у лiтературнiй мовi задля вiдновлення лiтературної правди. Ще кiлька рокiв тому застосовування мату в лiтературнiй мовi було символом подолання цензури, однак сьогodнi зниженi лексичнi номiнацiї поступаються iншим художнiм засобам, що є бiльш вишуканими i привабливими. «Причиною такої появи можна вважати прагнення до цiлковитого бюрократичного вiдкидання, дерев'яної мови радянської епохи» [7, с. 210]. Однiєю з домiнантих тенденцiй часткової «легалiзацiї» мату в прозовому дискурсi i засобах масової iнформацiї є загальне розкрiпачення соцiального життя в останнi кiлька рокiв, i лайлива лексика служить своєрiдним мiрилом цього розкрiпачення.

Появу ненормативної лексики в сучасній художній літературі передбачив дискурс постмодернізму. Попри модерне переосмислення літературної традиції постмодернізм виявився прогресивнішим у всьому. Перевага форми над змістом твору змінилася на довільну. На зміну індивідуалізові приходить культ незалежної особистості. Постмодерний психологізм поглибшав, а діапазон художніх прийомів збагатився. Постмодернізм пропонує нам множинність культур, релігій, філософій, суміш жанрових різновидів, переплітання стилів, іронічність та пародійність. Цікавим прикладом українського літературного постмодерну є творчість Леся Подерв'янського. Мова його творів переважно є суржиковою з чималою часткою нецензурних, лайливих слів: *«А я тебе говоріл, што когда-нібудь етот день настанєт, ето будєт, а ти нє веріла»* («Дохуя масла»); *«Нада двері якось закрутить, це ж не богадельня, шо вони все лізуть і лізуть»* («Піздец») [5]. Але звернімо увагу, що це мова персонажів, вживання якої можна виправдовувати метою типізації героя. Із синтаксичної побудови авторська мова струнка, проте насичена лексично лайливими словами або ж русизмами: *«На сцені середньовічна ратуша, зроблена в стилі сталінського бароко. На ратуші великий годинник із знаками Зодіаку та різною іншою хуйньою. Посередині годинника стирчать гарні скульптури робітника і колгоспниці»* [5, с. 27]. Щодо самої нецензурної лексики, то виявляється, що у творах вона не вирізняється особливою різноманітністю. Ми проаналізували якісний склад таких слів в одній із п'єс Леся Подерв'янського – «Діані». Ось, що ми отримали (наводимо у формах, вжитих у тексті): *блядь, бздить, довиябуєшся, жопа, кльова, переїде; спиздить, розпиздівся, пизда, пиздів, до пизди; срати; хуя тобі, хуяк, нехуй, ніхуя собі, нахуй, хуйова, хуяк, хуйне* тощо. Як бачимо, наведені одиниці можна навіть об'єднувати у ряди спільнокоренових слів. Але насправді це не зовсім так. Якщо звернутися до «Словника сучасного українського сленгу», то, навіть порівнявши значення всіх зафіксованих вищезгаданих слів, складно виокремити спільний корінь, що був би носієм основного лексичного значення всіх номінацій [8, с. 229-231, 319-320]. Єдино спільною є негативна конотація.

Проникнувши в художній твір, матірщина стала претендувати і на суто творчі функції. Головна з них лежить у площині філологічно-національній. У художньому творі обсценна лексика особливо впадає в око, якщо читачеві ні на чому більше зупинити зір. Або не впадає, коли він її просто не помітить. Говорячи про вибух обсценності в сучасній літературі, слід наголосити на тому, що одним з його чинників є естетика огиди як постмодерна реакція на каналізацію і нудьгу життя, освіжити яку може лише відразливе й монструозне...» [9, с. 55,56-57]. Вживання обсценної лексики можна виправдати потребою типізації персонажа, але надмірність викликає побоювання. Тоді виникає запитання, чи зараховувати такі твори взагалі до літератури, а якщо й зараховувати, то переінакшується саме поняття «літературний», зокрема і «літературна мова». Думки дослідників тут розходяться, але у певних випадках така лексика розглядається не лише, як зовнішня форма, а як дещо більше. Лайливі слова можна трактувати або як прокляття, або ж як звернення до давніх язичницьких богів чи демонів. Прикметно, що одним із зафіксованих значень лексеми «хуй» є «еквівалент «чорт» [9, с. 320]. Дехто з письменників намагається поставити матюк на службу літературі. Використовуючи лайливе слово в ролі художнього засобу, автор посилює емоцію,

чи різкіше окреслює характер персонажу. Наприклад, у романі Любка Дереша «Культ» Ірина Рибка-Сонце змальована недалекою та високомірною, що знаходить відображення у її мові.

– Дарця! Валі атсюда! Чьо ти сюда припърлась?! – загавкала крізь зуби Іринка. Її багряно намальовані губи люто скривились. На них масно блищали краплинки жиру від жилявого м'яса у гречці. Дарця не сказала нічого, рівно як і не зрушила з місця. Вона піднесла до рота горнятко, затуляючи все лице, крім очей, тримаючи його обома руками, мов дитина, і почала голосно сьорбати компот. Вона не зводила з Іринки погляду.

– Ти шо, може, аглохла? – Рибка-Сонце заводилась усе більше від того, що Дарця (так-так, Дарця!) посміла ослухатися. Раптом Іринка зрозуміла, що на неї тисне не лише погляд дівчини. Банзай відклав ложку набік і підпер підборіддя п'ястуками, так, щоб не було видно посмішки. Він дивився на неї дуже уважно, мов на реліктовий вид латимерії, виловлений у дідусевому ставку коло хати.

– Нублядвсьо! – процїдила вона.

Рибка-Сонце брязнула ложкою (тут ніхто виделками не їв, бо їх попросту не було), з гуркотом встала на весь свій зріст валькірії й понесла тарілку до стійки, де ставилося брудне начиння [3, с. 42].

Наведений текст цілком можна розцінювати як інвективний, оскільки у ньому наявні емоційно забарвлені лексеми, що передають роздратованість, безкультурність Ірини та її повну зневагу до Дарці, що посміла зайняти її місце. Мовлення Рибки-Сонце виражає емоційний стан, викликаний думкою про об'єкт висловлювання, тобто емоційну оцінку одного персонажа іншому. Героїня розлючена непокорю Дарці, й виражає своє роздратування за допомогою вигуку нублядвсьо. Мовлення персонажа перенасичене русизмами *Валі атсюда! Чьо ти сюда припърлась?!*, що вказує на безграмотність та неосвіченість. Слід зазначити, що для характеристики Ірини Рибки-Сонце сам автор активно використовує дієслова доконаного виду минулого часу *загавкала, процїдила*, які за своєю природою належать до стилістично зниженої лексики. Таким чином, за допомогою інвективних засобів мови автор посилює негативну ауру персонажа.

У художній літературі пейоративна лексика може слугувати засобом сатири, пародії, гнівного осуду. В історичному романі Сергія Батурина «Охоронець», спостерігається велика кількість експресивно забарвленої лексики. У творі автором вживається пейоративна лексика із значенням осуду, презирства, люті і здебільшого стосується експресивних лексем на означення тілобудови людини, назв тварин, які застосовуються до людей із загальною моральною неповноцінністю, із негідною поведінкою: «Кольчуга ж була – **лайно**: тонкого дроту, нерівних кілець» [2, с. 4]; «То вчися, **теля!** – Лавр віддав зброю та повернувся до Вовка» [2, с. 6]; «Боярин Сіверко **дебелююсвинею** розвалився, жере – аж упрів, руки від стола до рота так і літають – троє не вженуться. Свиня і є. Кнур чорнігівський. Та ти ж і не русич! Діди твої **чорнопикі** сівами звалися й кугурликали говіркою нелюдською» [2, с. 10]; «Смердить від них, – **ника** в сотника була аж багряна, а погляд – помітив воєвода – твердий та тверезий» [2, с. 18]; «Ти – **дурний?** – заревів воєвода. – Ні, тільки трохи п'яний, – спокійно заперечив Асмуд. – А ти до родича прийшов чи до бовдура печенізького? Я що, не вартий привітання?» [2, с. 22].

Отже, пейоративізм вводиться С. Батуриним у мову художнього твору із характерологічною метою, із розрахунком на ефект жарту, іронії, для передачі

позитивного чи негативного ставлення до певної людини, предмета або явища. Просторічні слова в тексті виступають засобом характеристики осіб за рівнем культури, освіти, за психічним складом, а також інтенсивно увиразнюють мову. Використання ненормативної лексики, вульгаризмів, інвектив допомагає сучасним українським письменникам розширити словесний ареал письменності, а на сучасному постмодерному тлі дає безкінечний простір для літературних експериментів. Проте, як вказує М.Карасьов «в більшості ж випадків письменник, пустивши матірщину на сторінки своїх творів, втрачає над нею контроль. Матюки починають грати по своїх правилах, недобре жартуючи над господарями текстів. Це стається навіть з визнаними майстрами слова».

Якоюсь мірою нецензурні слова Юрія Андруховича є реакцією на пуританську мораль радянського суспільства. Але сьогодні вже не йдеться про матюк як зброю в боротьбі з радянщиною. Вживання нецензурної лексики в його «Таємниці» можна пояснити лише психологічними схильностями автора. З самого початку, навіть за формою, він хоче зробити свій текст не схожим на традиційний. Ю.Андрухович відмовляється від розділення діалогів, подаючи все суцільним масивом, хоча подібна форма письма і не зумовлюється змістом твору. Деяка зверхність над читачем химерно переплітається з намаганням показати героя «своїм в дошку». Іноді лайка використовується для того, щоб створити враження довірливої розмови за кухлем пива: *«Але того надвечір'я це була колона, ціла колона танків – уявляєш? І всі херачать у напрямку вокзалу, де їх потім вантажать на такі спеціальні платформи. І – вперед, на чехів»* [1, с. 4].

Ще частіше використання матірщини зовсім невмотивоване. Розповідаючи про свої шкільні роки, автор пише: *«я кілька разів перемагав на олімпіадах з української, всю ту блядську комісію чомусь дуже проперло від моїх творів»* [1, с. 2], хоча сердитись на комісію в нього немає ні підстав, ні приводу – потім він про неї навіть не згадує. Тому, кожного разу, натрапляючи на матірне слово, свідомість читача здригається, немов після електричного розряду. Ці особливості письма свідчать про бажання тримати статус морально розкутого письменника. Матюкаючись, автор-герой переступає табу, щоб здаватися вільним і сильним. А тим часом матюк починає служити не літературі, а особі письменника, створюючи йому доволі неприємний імідж. Те, як саме слід вживати (якщо вже вживати!) ненормативну лексику, розуміють, начебто, всі. В інтерв'ю для сайту «Радіо Свобода» письменник Сергій Жадан сказав: *«Ні, це все дурниці, всі ці фрази про те, що письменники вживають ненормативну лексику для епатажу чи для привернення уваги. Це все, мені здається, дуже наївно звучить. Для мене в цьому є певне стилістичне завдання. Якщо я описую середовище якихось кримінальних елементів чи контрабандистів, то описувати їхні діалоги мовою, скажімо, Леся Гончара чи Павла Загребельного означає автоматично ніби брати якусь фальшиву ноту»*. Однак на практиці висунута теза виглядає суперечливою. Ось фраза одного з персонажів «Ворошиловград», котра стосується футбольного матчу: *«Що за хуйня? Який поза грою? Поза грою в нас був у першому таймі»* [4, с. 12]. М. Карасьов слушно зауважує: «якщо вже автор хоче добитися правдоподібності, то поруч з матюком слід би написати «вне ігри». Чому матюк пишемо, а розмовне «вне ігри» заміняємо на академічно-словникове «поза грою»?». Прикро, що всі персонажі у «Ворошиловграді» говорять абсолютно однаково. Ось як промовляє бандит-рейдер: *«Ну, значить так. Я вас попереджав. У вас часу – рівно двадцять чотири години. В разі опору діям працівників комунальних служб будете*

нести відповідальність» [4, с. 59]. Може, це такий грамотний бандит трапився? Послухаємо іншого, Ніколаїча: «Ось до чого я веду, Германе, ви людина молода, енергійна. У вас багато амбіцій. Мені б особисто хотілось, щоби у нас із вами теж склалися добрі партнерські стосунки» [4, с. 28]. Такою ж чистою українською говорять у Жадана і комерсанти з Донбасу, і фермери з контрабандистами, і сміливі циганські хлопці, які приїхали захищати Германа від рейдерів: «Германе, ми все знаємо. ... Ми що хочемо сказати – якщо буде потрібно, ми завжди допоможемо. Розумієш?» [4, с. 63], і також крутий бізнесмен: «Мені здається, ваші проблеми від того, що ви занадто чіпляєтесь за ці місця. Вбили собі в голову, що головне – це залишитись тут, головне – ні кроку назад, і тримаєтесь за цю свою порожнечу. А тут ніхуя немає!» [4, с. 41]. Таким чином, ми бачимо, що використання антиетикетних форм спілкування не завжди є вмотивованим, і подекуди використовується заради епатажу.

Художній текст є способом спілкування письменника з читачем, що відбиває світоглядні позиції автора, його естетичне кредо і мовну картину світу. Семантичне переосмислення мовних засобів сприяє об'єктивації процесу пізнання автором світу та накопиченні отриманих знань, якими він хоче поділитися. Через образи персонажів письменник намагається донести до читача концептуальну сутність мовних засобів, в які вкладає емоції, оцінку та експресію. Однією з причин того, що ненормативна лексика привертає увагу сучасного читача є її величезна словотвірно-семантична продуктивність. Використання лексики матюка є непрямим свідченням того, що табу, накладене на неї, забезпечує доволі широкий простір свободи, якому могли б позаздрити інші шари мови. Завдяки цій внутрішньомовній свободі така семантична продуктивність лексики матюка набула здатності не лише заміщати певне слово, а й виконувати функцію мови в цілому.

Поява творів на табуйовані теми і вживання в них ненормативних мовленнєвих конструктів стала можливою лише в постмодерному дискурсі культури. Завданням літератури було змусити читача зацікавитися нею і говорити про неї або взагалі почати творити обличчя українського читача літератури українською мовою. Ненормативна лексика справила ефект бомби. Насиченість нею художніх творів не могла залишити поза увагою ні читача, ні критика. Можна вважати, що зі своїм першочерговим завданням вона впоралась, епатаж у цьому випадку був найвлучнішою стратегією. Тенденція руйнування табу, яке поступово комерціалізується, веде до вживання ненормативної лексики у творах все більшої кількості молодих авторів, а відтак до масовізації культури андеграунду. Використання ненормативної лексики дає авторові необмежену волю до створення нових емоційно наповнених слів, у всій повноті свого емоційного спектру – від максимально негативних до передання стану найвищого захоплення.

Література

1. Андрухович Ю. Таємниця. – [Електронний ресурс] / Ю. Андрухович – Режим доступу до ресурсу: <http://www.litmir.info/br/?b=214483&p=1>. – Назва з екрану.
2. Батурич Сергій. – Охоронець [Електронний ресурс] / Сергій Батурич. – Режим доступу: <http://www.ukrcenter.com>. – Назва з екрану.

3. *Дереш Л.* Культ / Любко Дереш. – Львів : Кальварія, 2002. – 199 с.
4. *Жадан С.* Ворошиловград [Електронний ресурс] / Сергій Жадан – Режим доступу до ресурсу: <http://www.litmir.info/br/?b=202064&p=1>. – Назва з екрану.
5. *Подерв'янський Л.* Множення в умі, або Плинність часу / Л. Подерв'янський. – Харків : Фоліо, 2010. – 64 с.
6. *Клепуц Л.* Естетика художнього слова і соціокультурні табу / Л. Клепуц // Вісник Львівського університету: Сер. філологічна. – 01/2009. – Вип. 46 ч.1 . – С. 155-162.
7. *Мокиєнко В. М.* Словарь русской брани / В. М. Мокиєнко, Т. Г. Никитина. – Калининград: Норинт, 1997. – 448 с.
8. *Словник сучасного українського сленгу* [ред.-упоряд. Кондратюк Т.М.]. – Харків : Фоліо, 2006. – 350 с.
9. *Ставицька Леся.* Українська мова без табу. Словник нецензурної лексики та її відповідників. Обсценізми, евфемізми, сексуалізми / Л. Ставицька. – К. : Критика, 2008. – 454 с.
10. *Форманова С. В.* Інвективи в українській мові:[монографія] / С.В.Форманова; за ред.: Н.М. Сологуб ; НАН України, Ін-т української мови. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012 . – 335 с.

Э. В. Боева,

Государственное учреждение «ЮНПУ імени К. Д. Ушинского»,
кафедра украинской и зарубежной литературы

СРЕДСТВА НЕВЕЖЛИВОСТИ В СОВРЕМЕННОМ ПРОЗАИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ

В статье рассмотрены средства невежливости в современной украинской литературе, доказано, что использование ненормативной лексики дает автору неограниченную свободу для создания новых эмоционально наполненных слов. Установлено, что использование антиэтикетных форм общения не всегда есть мотивированным и иногда используется ради эпатажа.

Ключевые слова: средства невежливости, антиэтикетное общение, обсценная лексика, пейоративизм.

E. V. Boyeva,

«K.D. Ushinsky SUNPU» State Establishment,
Ukrainian and Foreign Literature Department

MEANS OF DISCOURTEOUS IN THE MODERN PROSE DISCOURSE

The article deals with means of discourteous in modern Ukrainian literature, proved that the use of profanity author gives unlimited freedom to create new emotional-filled words. It has been found that the use discourteous forms of communication are not always motivated, and sometimes used for epatage. One of the dominant trends of partial «legalization» mat in prose discourse and in the media is the general emancipation of social life in the last few years and abusive language serves as a measure of emancipation. The appearance of profanity in modern artistic literature predicted the

discourse of postmodernism. Despite the modern rethinking of postmodern literary tradition was progressive throughout. The advantage of form over content of the work has changed at arbitrary. In place of the individualism comes cult of independent personality. Postmodern psychology are deepened, and the range of artistic techniques enriched. Postmodernism offers us a multiplicity of cultures, religions, philosophies mix of genre varieties interlocking styles, irony and parody. The use of profanity, vulgarism, invectives helps modern Ukrainian writers to expand the range of verbal literacy, and at the present postmodern background provides infinite space for literary experiments. One of the reasons that profanity draws attention to the modern reader is its huge-semantic word creative performance. The use of obscene lexicon is indirect evidence that the taboo imposed on it provides a fairly wide area of freedom, which could be the envy of other layers of language. With this freedom Intralingual such semantic productivity obscene vocabulary acquired ability not only to replace a word, but also perform the function of language in general. The use of profanity author gives unlimited freedom to create new emotional-filled words, in the fullness of his emotional range - from the most negative to transfer the status of the highest admiration.

Key words: means of discourteous, discourteous communication, obscene lexis, pejorative.

УДК 821.161.2'42:32

Л. В. Завальська,

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
аспірант кафедри української мови

ТИПОЛОГІЯ КОМУНІКАТИВНИХ РОЛЕЙ УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТИКІВ В ІНТЕРАКТИВНОМУ СПІЛКУВАННІ (НА МАТЕРІАЛІ ПОЛІТИЧНИХ ТОК-ШОУ)

У статті представлено аналіз мовленнєвої поведінки українських політиків у ситуації усного спонтанного спілкування в умовах політичних ток-шоу формату прямого ефіру. Обґрунтовано поняття комунікативного іміджу та комунікативної ролі, визначено комунікативну роль як основне поняття інтерактивної взаємодії політиків у ситуації політичних ток-шоу. Простежено реалізацію комунікативних ролей політиків в українських політичних ток-шоу та створено типологію комунікативних ролей відповідно до мовних особистостей політиків і конкретних мовленнєвих ситуацій.

Ключові слова: політична комунікація, політичний дискурс, інтерактивна взаємодія, політичне ток-шоу, комунікативний імідж, комунікативна роль.

Актуальність наукової розвідки. Бурхливий розвиток політичних подій в Україні в останні десятиліття зумовив зацікавлення й вербальними аспектами політичної комунікації у вітчизняному мовознавстві (Т. Ю. Ковалевська, Н. В. Кондратенко, К. С. Серажим, Л. М. Синельникова, Л. Л. Славова, Н. В. Петлюченко, О. М. Холод та ін.). Дослідження політичної комунікації в лінгвістичному аспекті